

שלא להיות כגוי בשבת

בשם הרה"ק רבי דוד מלעלוב ז"ע, מובא הטעם, על מה שכתב בבאר היטב (סי' ת סק"א), שבכל ערב שבת צריך להרהר בתשובה, והענין הוא, משום שהלך הרע שביהודו, הוא בחינת הגוי שבקרבו, והרי אצורו חז"ל (סנהדרין נה), גוי ששבת חייב מותה, ולכך בערב שבת, צריך כל אחד לדחוק בחינת הרע והגוי שבו החוצה, על ידי תשובה, כדי שלא יהיה הלילה בבחינת גוי ששבת. (נטעי אשל - עמוד שפג)

התשובה כמו בערב יום כיפור

הנה הצדיק נקרא יום השישי ושנה השישית, כי כמו יום השישי, שהוא כולל כל ד' ימי המעשה, ובו העת לתקן כל חו' ימים, כאשר שמעתי בשם רבינו האלוף מוה' אלימלך זצוק"ל, שערב שב"ק הוא בחינת ערב יום הכיפורים, כמו כן הצדיק כולל הכל. (אור לשמים - פרשת בחר ד"ה וצויתו)

יפה מעוה"ז להתכונן לשבת סימן יפה לו

מת בערב שבת, סימן יפה לו (כתובות קג). הקשה מר"י [בעש"ט הק' ז"ע], הא כוונת הש"ס להשמיענו, אך לעשות תקנה להנצל מחיובט הקבר, משא"כ בענין זה שימות בער"ש, שאין זה בידו [של אדם] הקטנה, וביאר, שהוא מוסר גדול, שימות בערב שבת, ר"ל, לפנות את עצמו מכל עסקי העוה"ז, כאילו מת, כדי לעשות הכנה לשבת, ובוה ניצול מריבט הקבר. (תולדות יעקב יוסף - פרשת וזאת הברכה אות יא)

בשם רבינו הבעש"ט ז"ל, מת בער"ש סימן יפה לו (שבת קג), ולכאורה איזה נפק"מ יש לאדם בסימן זה, וכי בידו הדבר, אכן הכוונה לזה, אשר כשממשמש ובא ער"ש, מסלק הוא את עצמו מהנאות עוה"ז ועניני הגשמיות, כאילו מת, כדי שיזכה ע"ז לקבל ולהרגיש הצדיק שבת, ותנהגה זו, סימן יפה לו.

ואמר [רבי נתן מלעכאוויטש ז"ע], שמעתי מאיש אמת, כי תואר פניו של הבעש"ט הקדוש ז"ל בקבלת שבת, היה כשל גוסס, ובשעת גסיסתו חי' לו אותו תואר של קבלת שבת. (תורת אבות, הר"ן מלעכאוויטש - שבת אות יח)

שייכות לעוה"ב כהתקרבו לשבת

צריך להיות עבודת האדם רק לששת ימים, רק ארבע שבת, חוזר למלאכה על ששה ימים בלבד. באמת ע"י התשווקה והרצון לקבלת השבת, יוכל להיות נעשה ונגמר כל מלאכתך, כמ"ש, בעל תשובה בחי'א סג', בשעתא חדא ורגעא חדא מתקנין הכל ערב שבת, לכן איתא, שיש רשות לאדם לרוץ בריעות הרבים בערב שבת בין השמשות, והבן זאת.

והנה השבת הוא משל לעוה"ב, וכפי מה שיוכל האדם להתקרב לקדושת השבת, כן יש לו שייכות לעוה"ב, לכן צריך האדם בכל שבת לעזוב כל עניני עוה"ז, ולזכור עצמו, שצריך להכין עצמו לשבת הגדולה, היינו לעוה"ב, לכן צריכין לשוב בתשובה בערב שבת קודש, כמו קודם הסתלקות האדם מעוה"ז, ועל ידי השתוקקות אל השבת. (שפת אמת - פרשת יתרו שנת תרל"ט)

כנייתו של ר' חיים (י)

לבטל דוחק וצער ולזכות לשבת

סיפר לי מורי ורבי דודי הקדוש רבינו צבי [מזידו"טשוב], שבכל עש"ק יש לו ביטול ויסורין וחלישות דעת מאוד, כדי לזכות לאור השבת, ופעם אחת היה בערב שב"ק בעיר בראד, והבריהו אותו משם בבזיון גדול עד למאוד, והוצרך לנוס לעיר פודקאמין, ובא קרוב ללילה לשם, בלא בגדי שבת, והוצרך לקבל שבת, ואח"כ באו עם הבגדים.

ובשבת קודש אמר, 'רבש"ע כל כך בזיון היה לי, האיר לי את תפלתי, ונדלקו בי רמ"ח אברי, לא יכולהו הרעיון, שלא טעמתי אור כזה מימיו, ולא אטעום עד אלף השביעי וכו', וכן היה דרכו בקדושה, שהתפלל והמשיך על עצמו בכל ערב שב"ק, יסורים ודוחק וצער, כדי שיתבטל לגמרי קודם שבת, שיכול לקבל בעת התפלה וסעודות שבת, אורו יתברך בלב טהור וקדוש נקי.

(היכל הברכה - פרשת ואתחנן דף כז ע"א / זוהר חי - ח"ב דף תנו ע"א)

בושה והכנעה עיקר התשובה

בראשית יר"א-בש"ת יר"א-שב"ת (התיקונים הקדוש תיקון ז-ט), והיינו, שצריך האדם לירא בבושה, נגד גודל אור בהירות השבת קודש, וזהו עיקר התשובה, כי אין יכולין לקבל קדושת שבת, בלתי תשובה, שהיא הכנה לקבלת קדושת שב"ת, שהוא אותיות בש"ת ותש"ב, ואפילו מי שאינו פגום כל כך, אם אינו מכין את עצמו בערב שבת, להשראת הקדושה ע"י הבושה וההכנעה, שזוהו עיקר התשובה, אזי אין יכול לשרות עליו גודל אור קדושת שב"ק. (אהבת שלום - פרשת שמיני ד"ה ויאמר)

כירושא שלא עמל בה

קדושת השב"ק הוא בבחינת נחלה בלי מצרים, היינו כירושא שלא עמל בה רק משמאי קא זכו לו, וכאמרינו (בברכת יוצר דשב"ק) המנחיל מנוחה לעמו ישראל "בקדושתו דייקא, היינו לא עפ"י הכנותינו רק מצד רחמנות וקדושת השם. (ישמח ישראל - שבת הגדול אות ג)

גם אם מכין עדיין מתנה היא

באמת, יש לאדם לצפות כל ימי החול, על מתנת השבת, על קדושה והיות זו הבאה לאדם, ובודאי בעי הכנה רבה כל ששת ימי המעשה על שבת, וכפי אשר יעשה הכנתו, כן תהיה השגתו וכו', ואע"פ שאדם מכין את עצמו, מכל מקום מתנה טובה הוא, כי אף אם יכין אדם א"ע בכל מיני הכנות שונים, אינו ראוי לקדושה ושום שפע לו מהש"ת ביום השבת, ובודאי היא מתנת הנם, אך דהכנה צריך להיות, להכין את עצמו האדם, להיות לו בית קיבול וכה לקבל. (קדושת לוי - פרשת כי תשא ד"ה ויאמר ה')

באמת הוא רק מתנה וחנינה

אע"פ שמכין את עצמו בכל היותר אפשרי, לקדושת שבת בכל יום, אל יאמר האדם בלבו, כי לפי הכנתו, ראוי הוא להיות נשפע עליו אור קדושת שבת, ובדין הוא שיטול שכרו, דבאמת הוא רק מתנה טובה ודרך חנינה מואת הש"ת, כי אף אם יכין האדם את עצמו בכל מיני הכנות שבעולם, מכל מקום אינו ראוי להקדושה העליונה הנפלאה זו, שמשפיע לו הש"ת ביום השב"ק, וזולת למתנת הנם יחשב. (אהב ישראל - פרשת כי תשא ד"ה ויאמר ה')

מרן אדמו"ר רבי אשר חזקן מוסטאלין זע"א אמר כשמכבדים הבית בערב שב"ק, שלא לשכוח לכב"א שפעת עצמו. (דברי אהרן - עמוד טז)

שמעתי מהרה"ח רבי יואל אשכנזי ז"ל, כשהיה בחו"ל אצל מרן מהר"ש [רבי שמואל מסלאנים] ז"ע, צחצח את גוליו לכבוד שבת, וראה אותו רבי אברהם'ל מלאך ז"ל [מגדולי חסידי סלאנים בבריסק] אמר לו: 'שטוה, די פערדישע פעל האסטו אויסגעפוצט אויף שבת, און דיין אייגיגע פעל האסטו געלאזט אזוי. [את עור הסוס נקית לכבוד שבת, ואילו את העור שלך השראת כמו שהיית]. (מזקנים אתבונן - עניני שבת קודש עמוד קעה)

בנשאים הקדירות רתו ידיהן מהפחד

פעם הראשון בבואו הרה"ק התפארת שלמה זיע"א לליזענסק, עשה רעש גדול, להודיעו, אם יש כאן שהכיר את הרבי ר' אלימלך ז"ל. ואמרו לו, שיש אשה זקינה אחת, וקראו אותה לפניו, וצוה לשאלה, זוכרת מה מן הרר"א, השיבה הזקנה, כי זאת זוכרת עדיין, כי היתה משרתת בבית הרר"א, וכל ימות שבוץ היתה מחרפת ומריבה עם המשרתת השניה, שהיא תעשה עבודת הבית, והשניה השיבה לה בקוללה, תולכת בבטלה כל היום, האני אעשה מלאכתך, וכדומה, כנהוג בין המשרתות. אבל בבוא יום עש"ק, נפל עליהם פחד ואימה, כמו כל ערב יוה"כ, וביותר מבערב כמו קודם כל נדרי, מפייסות עצמם בהכנעה ובדברים רכים, ובקשו מחילה זה מזה, שלא יעשו ביניהם עוד מהיום מחלוקת ריב ומצה, מה נפקא מינה אם אני אעשה או את תעשי, אדרבא איש את רעהו יעזורו וכדומה, הברים פיוס באימה ובריאה, אשר כמעט בעת נשאים הקדירות עם הטשאלנט, היו ידיהן מרתתות מגודל הפחד, היה בכל עש"ק, וביותר עם חשיכה, והוא פלא. (נפלאות התפארת שלמה - אות רג)